

שדהו ומיטב כרמו ישרם, ועל ידי זה ימנע מלגזול.

ולפיכך אמרו: כל הניזקין (5) שמין להן בעידית.

ב. ומפני מה אמרו (6) בעל חוב גובה בכינונית!?

כדי שלא יארע שיראה אדם שיש לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר בליבו אקפוץ ואלונו כדי שאם לא יהיו לו מעות לפרוע אנבנו [את השדה או הדירה] בחובי.

לפיכך אמרו: בעל חוב בכינונית ולא בעידית.

דתניא: אמר רבי שמעון: מפני מה אמרו: (3) הניזקין שמין להן בעידית [של מזיק]!?

מפני הגזלנים ומפני החמסנין [גזלן נוטל את של חבירו ואינו משלם על החפץ, חמסן נוטל ומשלם בעל כרחו של חבירו] (4) ולכן הם משלמים בעידית.

כדי שיאמר אדם שרוצה לגזול את חבירו למה אני גוזל ולמה אני חומם, הרי למחר כשיתבע אותי הגזלן, אם לא תהיה הגזילה בידי, יהיו בית דין יורדין לנכסי, ונוטלין ממני שדה נאה [עידית] שלי ונותנים אותה לנגזל.

וסומכים על מה שכתוב בתורה "מיטב

בשם הרמב"ן שחמסנים שהוזכרו לאו בדוקא הוא.

5. וכיון שבגזלן ראוי לחייבו מן העידית, ומשל מזיק, על כן חייבה תורה בכל אבות נזיקין מעידית דמזיק, ראה תשובת הרשב"א חלק ד סימן יג, בחתם סופר וברש"ש. ובגליוני הש"ס כתב שיש להוכיח מכאן, דאמרינן "לא פלוג" גם בדאורייתא.

6. בפשוטו "בעל חוב בכינונית" הוא מתקנת חכמים כי מן התורה בזיבורית [כדברי עולא לקמן נ א]

אמנם ברי"ף וברא"ש הגירסא היא "מפני מה אמרה תורה" ומשמע דדין זה הוא מדאורייתא, וכתב בקרבן נתנאל שגירסא זו טעות היא, ואכן בתוספות רי"ד גורס "אמרה תורה" לענין נזיקין ו"אמרו חכמים" לענין בעל חוב.

וראה בפני יהושע שמפרש דעת הברייתא שבעל חוב בכינונית מן התורה ומסתייע מגירסת הרי"ף והרא"ש. ולעיל עמוד א במה שאמרו "ובעל חוב דינו בכינונית" הובא בהערות דברי

אנו אומרים מיטב שדהו של מזיק, וכן כתבו התוספות בקיצור.

ג. והנה הרמב"ן והרא"ש כתבו [לקמן נ א] דקיימא לן כרבינא בפירושא דמתניתין ודלא כאביי, ולפי דברי התוספות, שרבנן ורבי שמעון חולקים אם שיימינן בדמזיק צריך להיות להלכה דשיימינן בדניזק, שהרי קיימא לן כרבנן דרבי שמעון, והרי באמת קיימא לן דשיימינן בדמזיק, וכן כתב הרא"ש בבבא קמא, ומשמע דהרמב"ן והרא"ש הנ"ל לא סבירא להו כהתוספות.

3. ברי"ף רא"ש ותוספות רי"ד גורסים "מפני מה אמרה תורה". וראה בתפארת יעקב מה שפירש גירסא דילן, ומאי דקתני "וסומכים על מה שכתוב בתורה".

4. מה שהוזכרו "חמסנים" אינו מוכן, שהרי חמסן נותן דמים, ואם כן אף אם לא יהיה החפץ בידו, כאשר יתבע אותו הנחמס הרי יוכל התובע לעכב את הדמים לעצמו, ולמה יגבה מעידית של החמסן!?

וראה בחידושים המיוחסים לריטב"א שכתב